

ÉRDI SZAKKÉPZÉSI CENTRUM KISKUNLACHÁZI
TECHNIKUM ÉS SZAKKÉPZŐ ISKOLA

PÁLYÁZAT

Édes hazánk, arany szabadságunk...

Készítette: Mezei Viktória
12.K.

1. Kiskunlacháza és a kun betelepülés:

Miután a kitajok megalapították keleten a Kínai Birodalmat, a kun törzseknek menekülniük kellett, mivel el akarták kerülni a kitajok megállíthatatlan terjeszkedését. Egyre keletebbre húzódva szövetséget kötöttek az ott élő sarik és kipcsak törzsekkel. A magyar államalapítás idejében Nyugat-Szibériában tartózkodtak, majd törzsszövetséget hoztak létre a Dnyepertől nyugatra, ezt nevezték Fehér Cumaniának.

A kunok betelepülése Magyarországra a XIII. század közepén indulhatott meg, mikor is IV. Béla királyunk a tatárjárás után behívta őket az országba, hogy haderejét növelni tudja. Szállásterületeiket jórészt a Duna–Tisza közén és a Tiszántúli területeken hozták létre, melyeken a későbbiekben számos, ma is létező állandó település is létrejöhett.

Kötődéseim révén számomra a legkedvesebb közülük Kiskunlacháza, amely nem csak nevében őrzi a régmúlt történeteit, hanem a Kiskunság legészakibb településeként a „Kiskunság kapuja” címmel is méltán büszkélkedhet.

2. Kun kiváltságok és azok elvesztése:

IV. (Kun) László Árpád-házi magyar király 1272 és 1290 között. Apja magyar származású király, míg anyja kun származású hercegnő volt. A Kun nevet azonban nem anyja származása miatt kapta, hanem életében ragasztották rá. A hatalomra törő főurak Joachim bán vezetésével gyerekkorában elrabolták, hogy ezzel tarthassák sakkban apját. Trónra lépése után továbbra is ki volt szolgáltatva az urak kényének-kedvének, és ez nagyban hozzájárult ahhoz, hogy felserdülve szívesebben legyen „szeretett kunjaival”, mint a magyarok között. Szinte teljesen azonosult velük, életmódjukat, szokásaikat is átvette.

1. IV. (Kun) László kun öltözetben való ábrázolása

IV. Kun László királyunk rokonszenvét két kun törvény kiadásával is bizonyította. Az elsőt 1279. június 23-án, a másodikat 1279. augusztus 10-én jelentette meg. Az oklevelet a kun főurak – név szerint Alpra és Uzur – jelenlétében olvasták fel, akik a későbbiekben el is fogadták ezeket a rendelkezéseket.

Az úgynevezett „első kun törvények” elrendelték a nomád törzs keresztény hitre térését és állandó letelepedését, valamint a korábban elfoglalt egyházi és világi birtokok visszaszolgáltatását. Emellett az okiratban a fosztogatások és gyilkosságok beszüntetése, illetve a korábbi sérelmek kivizsgálása is rögzítésre kerültek. Az oklevél előírta a fenti rendelkezések későbbi aranybullával történő megerősítését, amire a Tétényben folytatott tanácskozások után, augusztus 10-én sor is került.

A később kiadott ún. „második kun törvények” megismételték a másfél hónappal korábban előírt kötelezettségeket – azzal az engedménnyel, hogy a kunoknak nem kellett elhagyniuk „pogány” haj- és ruhaviseletüket. Emellett számos privilégiumot is biztosítottak: az okirat kollektív nemesi rangra emelte a törzs tagjait, adómentességet adott számukra a földbirtokosokkal szemben, bíraskodásukat pedig a nádor kizárólagos joghatósága alá vonta, illetve a kunok pusztán katonai szolgálattal tartoztak a magyar uralkodónak, és birtokul kapták az általuk megszállt területeket.

Bár a közelmúltban megerősödtek azok a hangok, melyek kétségbe vonják az 1279. augusztus 10-i oklevél eredetiségét, történelmi jelentőségét nem lehet vitatni, hiszen fontos szerepet játszott a kunok és jászok kiváltságos jogállásának 18. századi sikeres elismertetésében.

A török háborúk során aztán jelentős változások történtek a kunok jogállásában. A jászkun kerület területén bekövetkező drasztikus népességcsökkenés révén idegenek költöztek a területre, a hat kun szék közül pedig kettő (Hantos- és Szenteltszék) teljesen eltűntek. Mindezekre hivatkozva I. Lipót nem tekintette többé érvényesnek a korábbi jászkun kiváltságokat és 1702-ben 500 ezer rajnai aranyforintért zálogba adta a Német Lovagrendnek a Jászságot, Kiskunságot és Nagykunságot, vagyis a Hármaskerületet, a Heves, Külső-Szolnok, Pest, Csongrád, Bács-Bodrog, Bihar és Szabolcs vármegyék által határolt különálló területet...

„[...] tisztelendő és nagyságos Eisenheimbi Heütleim Martisilius, az előbb megnevezett rend lovagja által közvetített alázatos kérelmére a dolognak huzamos és kölcsönös megfontolása és vitatása után, [...] bekövetkezett megegyezéssel, bizonyos 500.000 rénes forintnyi pénzösszegért és azért, a jólemlített nagymesternek és lovagrendjének [...] tulajdonul adjuk.”

– I. Lipót rendelete

Ez a rendelet eltörölte a jászok és kunok örökös kiváltságait és jobbágysorba süllyesztette őket. A sérelem miatt a jászok és kunok a Rákóczi-szabadságharc lelkes támogatóivá váltak.

3. REDEMPTIO – a kiváltságok visszaszerzése

A Német Lovagrend azonban nem tudta érvényesíteni vásárolt jogait, ezért 1731-ben (egyes források szerint 1730 illetve 1735) eladta azokat a Pesti Invalidus Rendháznak. Mária Terézia az országos tiltakozásnak engedve végül is 1745-ben beleegyezett a redemptioba, azaz az önmegváltásba. 1745. május 6-án alá is írta az erről szóló diplomát.

A Jász-kun kerületben ezután mozgalom indult a jogok visszaszerzésére. Több éves gyűjtésből és kölcsönökből sikerült összeszedni a közben 575 900 forintra nőtt összeget, amely egyes források szerint az akkori Magyarország költségvetésével összemérhető nagyságú volt. Ezen összegen felül vállalták 1000 lovas felszerelését, az általános had felkelést, valamint a nádor és más tisztviselők fizetésének megadását is.

Ezzel az összeggel a jászok és kunok visszavásárolták az örökös kiváltságaikat, azaz a szabad tisztviselő- és lelkészválasztást, a pallosjogot (független bírói hatalmat), a révtől, vámoktól és a földesúri szolgáltatásoktól való mentességet.

A redemptio során kivételt tettek a jászok-kunok, mert lehetővé tették, hogy több, pénzzel rendelkező, betelepülő vagyonos polgár is részt vegyen a redemptioban. Akik részt vettek a megváltás összegének összegyűjtésében, „redemptusok”-nak nevezték (minden közösségi jószágból részesültek), akik pedig nem tudtak részt venni benne „irredemptusok”-nak nevezték (csak a ház körüli veteményföldekből kaptak). A későbbi betelepülők, a „zsellérek”, akik még közmunkákkal is tartoztak a közösségnek.

A redemptio megváltoztatta a községi földtulajdonok korábban egyenlő elosztási arányát, mert azt, a redemptusok között, az általuk megváltott összeg nagyságának arányában osztották el. A földnek magántulajdonban való megjelenése ezzel nemcsak komoly gazdasági fejlődést, hanem erőteljes társadalmi rétegződést is eredményezett.

4. Megemlékezések a redemptiora Kiskunlacházán

Településünknek van egy „nevezetessége”, a Tekeres-ér, mely a Kiskunság északi határán húzódik. Ebben a mederben valamikor víz folyt, de ma már csak a száraz meder van meg. Azért, hogy ne tűnjön el e terület elnevezése és egyben a Kiskunság északi határának vonulata, egy emlék hely került kialakításra. Községi szinten minden évben május 6-án, a redemptio évfordulóján itt tartanak megemlékezéseket, ill a Kunhalom tetején álló Kunbaba emlékhelyen is, mely egyben a Kiskunság kapuja. Ezzel a köztéri alkotással a település a kun néphez való hová hovatartozását kívánja kifejezni.

3. Tekeres-ér medre

A Tekeres-ér elnevezést a legenda szerint tekergőssége miatt kapta. Egyik ága Lacháza nyugati oldalán húzódik, melyet ma "a Völgy"-nek neveznek, másik ága Hatházánál lépi át az 51-es utat. Az ér partján található egy „vörös kő”, mely határkő szerepet töltött be. A községet a lakóterület keleti részén hagyja el, ezután a tucemi tavakba torkollik, majd a peregi határ után szerte ágazva sok kunkort alkotva halad tovább. Egyik része a Hajós-kastély felé veszi az irányt, a másik fele Kunszentmiklós felé vezet tovább.

A megemlékezéskor egy lovas fogattal rendelkező gazdát kérnek fel az útra, aki szépen feldiszitett hintóval érkezik meg, amire 15-20 személy fér el. . Az utazók között van a település polgármestere, az emeritus Kunkapitány, a Lacházi Nyugdíjas Klub néhány tagja, a református egyház főgondnoka, a néptáncsoport felnőtt és gyermek tagjaiból. Minden kiemelt helyszínen megállnak és 1-1 ember beszédet mond a kunok törvényeiről, önrendelkezési jogairól és a hagyományokról. Ezután felkötik az emlékhelyekre a 10 cm széles nemzeti szalagot, melyen a felirat: REDEMPTIO 1745. május 6. – 20... május 6. (a második évszám természetesen mindig az aktuális év. Majd elbeszélgetnek azokról az újabb ismeretekről, kutatási eredményekről, melyeket még a korábbiakban nem hallottak. A végén a fogat visszaszállítja a kiindulási pontra az utasokat, úgy elköszönve, hogy jövőre ismét találkozunk. A megemlékezésben évről évre megjelennek új résztvevők, de mindezek ellenére is nagyon családias és meghitt a hangulat.

Ahogy említettem korábban, a redemptiora való megemlékezés másik fontos helyszíne a Kunbaba szobor. Ennek megalkotását Kiskunlacháza az I. Kun Világtalálkozó alkalmából határozta el, és állíttatta a település határában lévő kunhalomnál 2009. szeptember 16-án. Ez az apró, archaikus szobrocska a kun őskultusz emléke, mely arccal kelet felé, a kunok feltételezett őshazája, vagyis Kazahsztán irányába tekint.

„Az anya ősi megfogalmazása utal arra, hogy az anya a kezdet, aki életet ad, mert a Jóisten felruházta ezzel a képességgel. Az anyában a teremtés ereje van. Az anya a megújulás szimbóluma. Az anya nemcsak életet ad, hanem a szeretet erejét is, és feladata az emberi társadalom alapegységének, a családnak az önzetlen összetartása, a hagyományok megőrzése és továbbadása”

4. "Vörös kő"
Hármas határt jelölő emlékmű a Tekeres-ér partján

6. hatházi kun kőasszony

-Fábián József Emeritus Kiskunkapitány beszédéből részlet

Forrásanyag:

- Deliné Szabó Aranka
- A Mi Újságunk 2014. évi májusi cikk 21. oldal
- A Mi Újságunk 2010. évi áprilisi cikk 12.-13. oldal
- Dr. Babós Lajos: Lacházi helytörténeti kalauz
- Bánkiné Molnár Erzsébet: A kunok Magyarországon
- Fábián József Kun Kapitány elbeszélései